

PREOKRET

1. Želimo da transformišemo Srbiju u zajednicu zasnovanu na vladavini prava, bezbednosti i sigurnosti, punoj zaštiti individualnih sloboda i manjinskih prava, otvorenoj tržišnoj ekonomiji, solidarnosti i socijalnoj politici koja štiti ugrožene. Zato je potreban preokret vladajućeg stanja svesti i načina političkog delovanja.
2. Modernizacija je jedini način za mobilizaciju unutrašnjeg demokratskog potencijala. Stalno zaostajanje za evropskom političkom praksom, organizacijom institucija, slobodnim tržištem, slobodnom i individualnom inicijativom, kao i stalni nesporazumi i podozrenje u odnosima sa susedima i važnim međunarodnim akterima, ključni su problemi Srbije.
3. Cilj PREOKRETA je progres zasnovan na trijumfu znanja nad partijskom pripadnošću, novih veština nad starim navikama, ambicioznih i pametnih nad klimoglavcima, stalnog učenja nad poražavajućom inercijom, nada da će naša deca živeti bolje, od svog rada i sposobnosti, ako na njih prenesemo radne navike, želju za uspehom i ako im obezbedimo dobro i kvalitetno obrazovanje.
4. Zalažemo se za promenu Ustava, snažniju zaštitu ljudskih prava, efikasnu decentralizaciju koja podrazumeva garanciju izvornih prihoda i vlasništva nad imovinom, i nadležnost za lokalni razvoj u korist opština i gradova. Uz direktnu primenu evropskih standarda i stvaranje političkih institucija, otklonio bi se uticaj političkih partija na donošenje odluka.
5. Uvažavajući istorijsko, političko i kulturno nasleđe zalažemo se za najširu autonomiju Vojvodine, sa zakonodavnom, izvršnom i sudskom vlašću, u skladu sa interesima svih građana Srbije.
6. PREOKRET se zalaže za puno poštovanje prava etničkih i svih drugih manjinskih zajednica i promptno rešavanje problema sa kojima se manjinske zajednice suočavaju. Preokret znači i partnerstvo u otklanjanju izazova koji prate rad nacionalnih saveta manjina, nastalih zbog lošeg upravljanja tim procesom.
7. Želimo da se Srbija afirmiše kao zemlja koja razume novu realnost u regionu i koja je sposobna da se uključi u miroljubivo i održivo rešavanje preostalih problema. Pretpostavka za to je kažnjavanje ratnih zločina i prevladavanje prošlosti. Verujemo u razvoj dobrosusedskih odnosa kroz saradnju u kulturi, umetnosti, nauci i obrazovanju kao najvažnijim pretpostavkama za obnavljanje međusobnih veza i povezivanje sa savremenim međunarodnim tokovima.
8. Politika Srbije prema regionu (Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori, Hrvatskoj i Makedoniji) treba da počiva na: poštovanju tih zemalja kao ravnopravnih i suverenih; intenzivnoj saradnji u procesu priključivanja NATO i EU i bez mešanja u unutrašnje političke odnose; maksimalnom korišćenju ekonomskih prednosti i standarda Sporazuma o slobodnoj trgovini (CEFTA), kao i daljem razvoju svih mehanizama privrednog razvoja.

9. Regionalna uloga Srbije treba da teži jačanju stabilnosti regiona, posebno stabilnosti BiH uz aktivnu podršku njenoj transformaciji u funkcionalnu državu. U tom smislu Dejtonski sporazum koji je zaustavio rat umnogome je prevaziđen. Umesto oklevanja i mitomanije u kosovskoj politici treba podstaći regionalnu ekonomsku saradnju. Sve procese koji održavaju i podstiču nestabilnost u regionu smatramo štetnim.
10. Srbija nema kontrolu nad Kosovom, niti će ona ikada biti moguća. Ne postoji promil šansi, kao što ne postoji ni promil ljudi koji toga nije svestan. Zato politika Srbije ne sme da bude jednostrana, već utemeljena u realnosti koja vodi računa o interesima svih ljudi na Kosovu. Interes je Srbije da se zalaže i pomaže ubrzanu demokratizaciju Kosova, zaštitu ljudskih prava i ekonomski razvoj, jer jedino to obezbeđuje održiv opstanak srpske zajednice na Kosovu. Spremni smo da celu zemlju vodimo u pravcu promene kosovske politike, rešavanja konkretnih problema Srba na Kosovu, direktnog dogovora sa Prištinom koji će definitivno utvrditi granice naših uzajamnih odgovornosti, nalaženje dodatnih garancija za Srbe uz prethodno ispunjavanje svih prava iz Ahtisarijevog plana koji treba prihvatiti kao osnovu i polazni minimum, zaštićenih prava za srpsku zajednicu i njene organizovane i jasne veze sa Srbijom i izvesnosti evropskih integracija obe teritorije koja će drastično umanjiti značaj formalnih granica.
11. Ulazak u NATO je garancija trajnog mira na Balkanu, bezbednijeg života u Srbiji, prestanka stalne neizvesnosti i uslov podizanja kvaliteta i konkurentnosti naše privrede. Članstvo u političko-bezbednosnom savezu je izraz savremenih potreba svake zemlje da bude deo kolektivnog sistema bezbednosti kako bi osigurala preduslove za razvoj demokratskih vrednosti, međunarodnu solidarnost, pouzdanost i aktivno suprotstavljanje terorizmu i drugim savremenim izazovima.
12. Obrazovanje je ključ modernizacije Srbije, i zato se zalažemo za veće ulaganje u obrazovanje. Insistiraćemo da najmanje trećina godišnjeg rasta bruto društvenog proizvoda bude direktno usmerena u reformu i razvoj školskih i naučno-istraživačkih institucija. Investiranje u ljudske potencijale je jedina garancija razvoja. To znači nekoliko stotina miliona evra za direktne investicije u obrazovni sistem, u koji odlazi samo tri procenta prosvetnog budžeta na razvoj.
13. Privatizacija mora biti efikasno dovršena, vlasništvo treba da bude transparentno, a upravljanje oslobođeno partijskog tutorstva. Zalažemo se za tržišnu transformaciju javnih preduzeća, njihovo pretvaranje u akcionarska društva, uz privremenu zaštitnu ulogu države i pripremu za privatizaciju po sektorima u narednih pet godina.
14. Želimo da budemo reformatori u svim poslovima promene postojećeg inertnog kulturnog modela i uspostavljanju novog, koji će biti usaglašen za promenama u svetu, a istovremeno čuvati i negovati sve ono što je dragoceno i plemenito u domaćoj kulturnoj baštini.

*****

Uplašena Srbija čeka parlamentarne, pokrajinske i lokalne izbore kao zemlja sa nezaposlenošću od 24 odsto, privrednim rastom na nivou slučajne statističke greške, traumatičnim strahom od inflacije i nestabilnosti i nelikvidnošću koju proizvode vlada i njene firme gušeći čitavu privredu. Gubimo i regionalna i evropska tržišta i sve dok se, na izborima, ne uklone političke prepreke našoj ekonomiji, a Srbija ne promeni spoljnu, regionalnu i ekonomsku politiku, ne postoji nikakva šansa da se izvučemo iz začaranog kruga ubrzanog propadanja.

Pogrešna politika je uzrok mrcvarenja u puzajućim evropskim integracijama, ekonomske propasti, socijalne ugroženosti i osećaja očaja i bede koji se uvukao u ljude. Konkurentnost srpske privrede je mala, a srpske politike nikakva. To govori da je potreba za stvarnim reformama veća nego 5. oktobra 2000. godine.

Političkim lažima se krije crna statistika Srbije. Mi smo najsiromašnije evropsko društvo, sa najmanjom platom i penzijom, najvećom stopom nezaposlenosti, najbržim rastom duga, najvećim procentom žena obolelih od raka grlića materice i zaposlenih izloženih pritiscima na radnom mestu, najnefunkcionalnijim obrazovnim sistemom i najvećim odlivom mozgova u Evropi.

Problem Srbije, za koji su odgovorne generacije neuspešnih političara i loši politički izbori u prošlosti, najočigledniji je u razorenom tržištu rada, osećaju bezizlaznosti među onima koji traže posao i stalnom strahu od gubitka nekvalitetnog i slabo plaćenog posla kod većine od 1,8 miliona prijavljenih radnika u Srbiji. Danas nas guši država, koja je prepreka u našim životima i svodi nas na trenutne ili buduće žrtve njene ambicije da uništi svaku želju ili mogućnost za lični i porodični napredak.

To nije slika naših sposobnosti, nego cena loše politike, račun koji će rasti sve dok tu politiku zauvek ne napustimo. Vekovima je naše prokletstvo da ne uspevamo da dovršimo započete poslove. Iza toga uvek usledi depresija, lutanje, propadanje i nepovratni gubitak vremena.

Kosovo nije prvo pitanje na koje danas Srbija treba i može da odgovori. Ono je samo poslednja nesreća u neprekinutom nizu poraza koje nam ispostavlja na naplatu propala i konfuzna nacionalna politika. Pre kosovskog rebusa, mi kao zemlja, političari i građani, moramo da odgovorimo na pitanje cilja našeg društva, razumnih načina i preciznih vremenskih rokova u kojima ćemo ga ostvariti.

PREOKRET je izraz očekivanja sve većeg broja građana kojima je dosta večitog oklevanja i očekivanja vlasti u Srbiji da će naše probleme, unutrašnje i regionalne, rešiti neko sa strane, a da se ništa u samoj srpskoj politici ne promeni. Svoje probleme, pa i one prema Kosovu, moramo početi da rešavamo sami, a tek onda možemo očekivati podršku ili pomoć međunarodne zajednice.

PREOKRET PODRAZUMEVA NOVI POLITIČKI MORAL.

Ne postoji brzo rešenje koje će oporaviti Srbiju, ali postoji neminovan put preokreta koji se mora pokrenuti da bi se to dogodilo. Naš cilj je dobijanje podrške i partnerstvo sa ljudima za vođenje zemlje tim izazovnim, ali jedinim mogućim putem.

PREOKRET ima svoje ciljeve. Ubrzanje tranzicije, koja je najgora i najnepravednija kada je ovako spora i selektivna, efikasna tržišna ekonomija, napuštanje monopola, sprovođenje jasne evropske politike koja podrazumeva i promenu kosovske politike, nova politika u regionu i napuštanje neodgovornog spoljnopolitičkog kursa. Kroz PREOKRET želimo da pružimo realan sadržaj i životnost autonomiji Vojvodine, obavimo decentralizaciju, u potpunosti afirmišemo ljudska i manjinska prava i slobode.

Svaki glas za PREOKRET znači glas za brz ulazak u NATO, povezivanje Srbije sa Evropskom unijom, transformaciju naše ekonomije. Javni konkurs za direktore, uštede u poslovanju, departizacija javnih preduzeća, njihova profesionalizacija i privatizacija, revidiranje energetskog sporazuma sa Rusijom i uspostavljanje ravnopravnosti u vlasništvu, racionalnost umesto mitomanije, čisti računi, kažnjavanje zloupotreba, otvaranje tržišta za kredibilne investitore, ukidanje državnih monopola.

Samo moderna, politički, ekonomski, kulturno i u svakom drugom smislu slobodna zemlja, može imati snagu za drugačiji pristup i pametno rešenje za sve ono loše među nama, što se od velikih političkih mitova i zakletvi zapravo i ne vidi, a predstavlja uzrok te tragedije.

Srbiji je hitno potreban veliki preokret zato što smo sada zemlja koje je nekoliko svetlosnih godina daleko od načina na koji se u Evropi razmišlja i radi na rešavanju problema koji su i tamo veliki. U međuvremenu, u tihoj i lažno toploj zavetrini balkanske margine na koju su nas baš oni svesno gurnuli, naši lideri prikrivaju sopstvenu odgovornost za neuspeh i umesto evropskog orijentira političku scenu u Srbiji pretvaraju u antievropski front.

Zbog toga je za PREOKRET definisanje unutrašnjeg karaktera Srbije ključni izazov u ovom trenutku.

PREOKRET ZNAČI:

- **Borbu za stvaranje Evrope u Srbiji i Srbije u Evropi, umesto iluzije da možemo da opstanemo kao izolovano ostrvo**
- **Stvaranje efikasne države koja je oslonac, a ne neprijatelj svojim građanima**
- **Brigu o ljudima koja im otvara šanse, a ne guši im život i potencijale**
- **Ekonomiju koja neće biti izrabljivanje privrede, nego šansa da uspeju i zarade najsposobniji**
- **Socijalnu zaštitu koja štiti ugrožene, umesto što nas sve gura u propadanje**
- **Nove ideje i odgovornost, a ne večite izgovore, mučenje i slepo vezivanje za gubitničku Rezoluciju 1244 koja je poslednji ostatak Miloševićeve kapitulacije. Izbori su važni za tu vrstu preokreta u poziciji i perspektivi Srbije i mi sa tom ambicijom ulazimo u njih**
- **Univerzitet koji će razumeti svet i promene u njemu, a ne sivu državnu ispostavu na periferiji društva**
- **Promenu uloge žene u javnom životu i odlučivanju. Danas živimo u zemlji u kojoj je normalno da žena bude domaćica, čistačica, sekretarica, ali nema pravo da bude ravnopravni učesnik u političkom životu u meri u kojoj je to standard savremene Evrope**
- **Zdravstvo gde znamo za šta plaćamo i na kakvu zaštitu možemo da računamo, a ne svođenje te kičme društva na poljsku bolnicu**

- **Poljoprivredu koja nije poslednja briga države, nego grana zasnovana na ulaganju u renidustrijalizaciju proizvodnje, tehnološkoj modernizaciju i evropskoj politici subvencija za ozbiljne proizvođače.**

MORAMO DA NASTAVIMO POSAO ZAPOČET PREOKRETOM!

Tokom jeseni smo pokrenuli stotine hiljada ljudi, prodrмали gradove i opštine svuda po Srbiji. U Evropi se priča o Preokretu, ne kao o stranačkom projektu, nego kao o novom načinu života u Srbiji.

Taj posao ne možemo da završimo sami. Zato je naša obaveza da i dalje budemo magnet. Da okupimo ne samo stranke, nego i civilni sektor, istaknute pojedince, sve one koji su i kroz potpisivanje Preokreta pokazali da je, uprkos opstrukcijama i anesteziji javnosti, još uvek moguće motivisati ljude da se uključe u politiku i preokrenu stvarnost.

To je šansa Srbije da povрати vedrinu i takmičarski duh. Pred problemima nećemo da se povlačimo, sposobni smo da im idemo u susret. Za zemlju kao što je Srbija, gde su lažna obećanja uobičajena, od velike je važnosti da se afirmiše politika istine i da se daju obećanja koja će se ispuniti. To ne znači da ona moraju da budu skromna. Upravo suprotno, ona moraju biti ambiciozna. Populisti obećavaju blagostanje, a PREOKRET šansu za rad i mogućnost za napredak.

Više ne smemo samo da opominjemo, sada treba da pokažemo šta konkretno možemo da postignemo. Kao što tražimo da kriza ne bude blanko opravdanje za druge, ne smemo da dozvolimo da greške drugih, blokada institucija, prisvajanje ovlašćenja i napadi kojima smo izloženi budu opravdanje za nas same.

Moramo postati sposobni da vlast osvojimo i da je obavljamo. Deset godina je Srbiji trebalo da shvati šta je izgubila pod Miloševićem, i skoro isto toliko da prepozna i kazni njegovog naslednika. Nemamo vremena da u narednih 15 godina čekamo da promene budu rezultat protoka vremena i sazrevanja svesti, a ne naših uspeha i rezultata. Srbiji se i dalje žuri, ali će ona sama, bez prodornosti i uspeha PREOKRETA, još dugo favoriti.

SRBIJA ZASLUŽUJE PREOKRET.

Ne tražimo za sebe poziciju monopoliste u tom poslu, ali smo spremni i sposobni da budemo lideri u njegovom ostvarenju. Očekujemo da će ljudi, u svom interesu, početi da razmišljaju glavom, a ne stomakom, na šta ih godinama prisiljava bezidejna politika.

Zato su naše poruke precizne i logične – dogovor sa sindikatima, ako žele da pomognu svom članstvu da živi normalnije. Dogovor sa poslovnim svetom, ako nameravaju da iskorače iz sistema u kojem zavise od politike, države i poslova sa njom, iako znaju da su u takvom odnosu osuđeni na propadanje. Dogovor sa civilnim sektorom, kako bi pomogao da građani budu uključeni u politiku na način kojim će im omogućiti da zaštite svoja prava i interese.

Poseban senzibilitet imamo prema potrebi postizanja konsenzusa sa manjinskim zajednicama, uz plan za rešavanje problema koje imaju. PREOKRET znači i partnerstvo u otklanjanju izazova koji prate rad nacionalnih saveta manjina, nastalih zbog lošeg upravljanja tim procesom. Nastavićemo da se angažujemo na ispravljanju posledica velikih grešaka vlasti zbog kojih ne može da radi Nacionalni savet Bošnjaka, ugrožen odlukama vladajuće koalicije koja je, zbog internih potreba svojih članica iz Sandžaka, proizvela problem koji opterećuje i podiže tenzije u tom osetljivom delu naše zemlje

MODERNIZACIJA I IZVOĐENJE LJUDI IZ ROVOVA U KOJE IH JE UVELA POLITIKA.

PREOKRET ne traži od ljudi podršku tako što im obećava da ćemo, kao jedna u nizu političkih ponuda, baš mi njihove živote učinili boljim. Mi ljudima predlažemo politiku preokreta, uz ambiciju da ih uverimo kako je naš zajednički interes da oni preuzmu odgovornost za svoj život, ali i da novu politiku vrate u one segmente života koje je prethodna potpuno uništila.

POSAO KOJI TREBA DA URADIMO JE POSAO KOJI NISU URADILE GENERACIJE.

Zato društvu nudimo dogovor koji podrazumeva mnogo više od promena o kojima govore druge stranke. Prostor za preokret pokušavamo da stvorimo tako što ne lažemo kako će sve biti bolje kada dođemo mi umesto njih. PREOKRET nas obavezuje i da budemo precizni u svom programu i jasno definišemo cilj ove zemlje, način i vreme u kojem će taj cilj biti ostvaren.

U EVROPU NE MOŽEMO AKO NAM STRANKE I ELITE USAĐUJU MENTALITET SLEPOG PUTNIKA.

Ne možemo Srbiju da prokrijumčarimo u Evropsku uniju. PREOKRET treba da otvori deblokadu Srbije, raščišćavanje sa politikom koja uverava građane da je moguće promeniti Srbiju, a pritom ostaviti nasleđene odnose nepromenjenim. Ako govorimo o Evropi, onda to treba da bude realan cilj. Moramo da se krećemo prečicama, a NATO je prečica za članstvo u EU. Zemlja profila kakva je Srbija ne može da očekuje tu vrstu ekskluzivnosti vojne neutralnosti, zasnovanu na jednoj rečenici o tome, koju su prošvercovali u rezoluciju o Kosovu od koga su i sami digli ruke pre tri godine.

Evropa je postala izgovor za sve. Za svaku nesposobnost, aljkavost, licemerje, alavost da se po svaku cenu ostane na vlasti. Mi Evropu ne doživljavamo na takav način. Nas Evropa motiviše u onim poslovima koji su prepuni neizvesnosti danas u Srbiji. Prava evropska politika znači da će biti moguće izgraditi normalno društvo. Pogledajmo kako je ta Evropa izgledala nekada i u njoj ćemo prepoznati odgovor na dileme koju imamo.

Moguće je živeti normalno sa susedima. Dokaz je današnji život Francuza i Nemaca, ali je put do toga prihvatanje Evrope, njeno dovođenje u Srbiju, a ne žongliranje u ispunjavanju evropskih obaveza. Moguće je imati dinamičnu ekonomiju u kojoj ljudi zarađuju onoliko koliko rade. Moguće je, ne samo u Nemačkoj i Francuskoj, nego i u onim zemljama koje su se na vreme prestrojile i reorganizovale na evropskim principima, poput Slovenije, Češke, Slovačke ili Poljske.

PREOKRET ... NATO ZA SRBIJU BRŽE U EVROPI.

Srbija će ostati večiti kandidat za članstvo u Evropskoj uniji bez donošenja odluke o ulasku u članstvo NATO saveza. Za zemlju kao što je Srbija, ulazak u NATO je preduslov brzog članstva u EU i to je očigledno. Oni koji danas o tome ćute, nemaju hrabrosti da građanima saopšte tu jednostavnu životnu i političku istinu. Srbija mora da se opredeli i krene putem kojim su pre nas uspešno prošle sve zemlje socijalističkog bloka koje su želele da se transformišu u moderna, mirna i progresivna društva.

NATO znači trajni mir na Balkanu. Bez članstva u NATO Srbija je osuđena na tavorenje i propadanje na marginama Evrope, a uskoro i na periferiji samog Balkana. Sve druge zemlje u regionu, izuzev nas, već su ušle u NATO ili će tamo vrlo brzo stići. Bosna i Hercegovina, a u okviru nje i srpski narod iz Republike Srpske, nesumnjivo ide prema NATO članstvu. Crna Gora, dakle i crnogorski Srbi, prošla je nekoliko važnih koraka i postaće brzo članica NATO.

NATO je i deo odgovora na pitanje unutrašnje sigurnosti i bezbednosti. Ne tako što će nam iza leđa stajati nosači američke vojske, nego tako što ćemo se kroz sistem pridruživanja NATO i mi transformisati, menjajući sistem vrednosti unutar same Srbije. Nasilje i ugrožavanje bezbednosti je ukorenjeno duboko u nama, u politici, pogrešno postavljenom školskom sistemu, našim ugroženim porodicama, javnom životu.

EVROPA NIJE SAMO BANKOMAT ZA PRISTUP EVROPSKIM FONDOVIMA.

Članstvo u NATO nije pretnja ni za koga. Okruženi smo NATO zemljama. Srbija ne ulazi u NATO da bi postala parking za NATO rakete, nego zato što je članstvo u NATO jedini način da izađemo iz izolacije i hronične balkanske neizvesnosti i nemira. Ona vrsta politike, prisutna u našem društvu, kojom se prolongira izjašnjavanje o NATO ili se unapred uskraćuje mogućnost za članstvo, predstavlja direktno ugrožavanje normalne budućnosti ove zemlje i njeno guranje u stratešku izolaciju. Svaka vrsta izolacije u prošlosti nam je donosila samo propadanje.

U NATO, političku pa tek onda vojnu alijansu najrazvijenijih i najstabilnijih zemalja našeg doba, ali i u EU, želimo da uđemo kao zemlja koja će doneti vrednosti tim organizacijama, a ne kao slepi putnik. Zbog toga moramo da imamo jasne stavove o ključnim zajedničkim politikama. Zajednička bezbednosna politika EU, ekonomska politika EU, apsolutno zajedništvo, spoljna politika EU. U tom aranžmanu treba da pronađemo svoje mesto, tako što ćemo prvo definisati šta je ono što mi želimo. Da savezi u kojima se nalazimo treba da budu efikasni, pravedni, da saniraju probleme i greške u svojim odnosima prema međunarodnim izazovima.

PREOKRET U EKONOMIJI

Prvi i osnovni preduslov za razvoj privrede u Srbiji jeste bezuslovni nastavak procesa integracije u EU. Do sada je ovaj proces u Srbiji vođen bezvoljno i selektivno i to se mora prvo promeniti da bi se vodila uspešna ekonomska politika. Sprovedenje EU integracija predstavlja potrebu naše zemlje i naše privrede, a ne uslov nekoga sa strane. Ozbiljno i sistemsko vođenje procesa približavanja naše zemlje zemljama EU postepeno će u ekonomski i privredni ambijent u Srbiji uneti red, predvidivost i stabilnost, suzbiti i ograničiti monopole i zaštititi tržište od raznih, naročito političko-demagoških uticaja. Pored toga, evropske integracije neminovno teraju učesnike na tržištu (i državne i privatne) na povećanje efikasnosti i produktavnosti i na konstantan rast i napredovanje.

Takođe, u zemlji koja nema premijera i gde je sve podređeno površnom ulepšavanju ekonomske i socijalne stvarnosti, nemoguće je očekivati da će se, bez izbora i nove, iskrenije i hrabrije vlade, zaustaviti stagniranje ekonomije, privući ozbiljnije investicije i zavesti red u onim segmentima ekonomije koji su najveći gubitaši i gde se potroši i prokocka skoro sve što 7,5 miliona građana Srbije napravi i proizvede.

Sunovrat naše ekonomije je, najvećim delom, cena pogrešne politike. Zbog toga smo sigurni da će srpska ekonomija, a za njom i naša država, propasti bez političkog i što šireg društvenog dogovora o oštrim reformama koje se moraju brzo sprovesti.

Za razliku od drugih učesnika na predstojećim izborima, PREOKRET nema problem da saopšti biračima istinu - da želimo da sprovedimo, odgovaramo i nosimo teret nepopularnih, ali neminovnih odluka. Želimo da o tome, i pre i posle izbora, razgovaramo, i svuda gde je to moguće postignemo dogovore sa sindikatima, civilnim sektorom i poslovnim svetom, što bi konačno omogućilo da donesemo odluke koje se godinama izbegavaju.

PREOKRET traži podršku za politiku ciljane inflacije, pravednije raspoređenih poreza, podrške sposobnima u biznisu umesto populizma, revizije energetskog sporazuma, ukidanja ili značajnog sniženja poreza na osnovne životne namirnice, u skladu sa pravilima EU i dinamikom predviđenom ugovorima sa njom, potpuno drugačijeg modela upravljanja javnim preduzećima, jačanja konkurencije i tržišta, sređivanja penzijskog fonda.

Naš osnovni problem je što je politika dovela zemlju do tačke u kojoj je nemoguće pomiriti prava i obaveze. Pravo ljudi na dostojanstven život i obavezu države da im to dozvoli i omogući. Zato je preduslov ozbiljnih promena dogovor sa ljudima.

Prokockano poverenje neprekidno vuče Srbiju u dalje propadanje i tavorenje u mulju neuspešne, sporne i spore tranzicije. Radnici veruju da su propali zbog poslodavaca i zbog države koja je naklonjena poslodavcima. Poslodavci više ne mogu da izdrže pritisak države koja, stalno povećava zahteve i opterećenja, pritisnuta potrebom da servisira svoje obaveze, a nespremna da najpre sebi učini boljom, efikasnijom i profitabilnijom, pre nego što takve zahteve ispostavi građanima i poslovnom sektoru.

NOVE INVESTICIJE

Ideja o 400.000 novih radnih mesta je lepa, ali će propasti, kao i parola od pre nekoliko godina o 200.000 ljudi koji će dobiti priliku da rade, ako se odmah ne dogovorimo oko toga da će država odustati od demagogije kojom nas vraća u komandnu privredu, u sistem koji milijardama budžetskih subvencija većito štiti propale državne firme, tera investitore jer se ovde poreska politika menja iz dana u dan. Niko ozbiljan neće ulagati u zemlju gde se svaki budžet usvaja poslednjih dana decembra, a onda se ispostavi da je inflacija dvostruko veća od najavljene, a rast privrede upola manji od projektovanog.

Imamo samo tri moguća izvora investicija u ekonomiju. Domaću štednju, privlačenje investicija iz sveta koji ima raspoloživ novac i poslovnu ambiciju i tranzicione fondove EU. Investitori traže političku i ekonomsku stabilnost, čvrste, jasne i efikasne institucije i stabilne zakone. Svaka transparentna investicija, koja će u Srbiju doći sa ambicijom da ulaže, zarađuje i zapošljava, dobrodošla je. Bitan je kvalitet kapitala i prihvatanje konkurencije, a ne geografska odrednica ulagača. Investicija će doći ako je Srbija sigurna i predvidiva destinacija, progresivna i mirna evropska zemlja, a investitori će ulagati bez obzira da li su poreklom iz Zapadne Evrope, Amerike, Rusije ili neke druge zemlje.

Suština je u tome da je dosadašnji model tzv. potrošačke privatizacije (gde je novac od najvećih privatizacija uglavnom odlazio u tekuću državnu potrošnju) mora biti napušten, ali se ne sme nastaviti ni trend "okretanja točka istorije unazad" kroz koji država ponovo postaje vlasnik i upravljač u privredi što neminovno dovodi do katastrofalnih posledica u vrlo kratkom roku.

Iako bi Srbija mogla da ima potencijal za mnogo intenzivniji privredni rast, u ovom trenutku, a s obzirom na sve unutrašnje slabosti, nagomilane strukturne probleme, odlagane reforme i uticaj međunarodne krize, teško je očekivati da će naš privredni rast u narednih nekoliko godina moći da premaši 4 do maksimalno 5 odsto. Sa tim privrednim rastom Srbija može da smanji stopu nezaposlenosti, ali ne čak ni do prihvatljivog nivoa.

Ipak, kakva će biti naša ekonomija u naredne 4 godine zavisi pre svega od odluka u samoj zemlji i hrabrosti za sprovođenje reformi. Čak i tamo gde ne možemo direktno da odlučujemo, kao što je slučaj sa trajanjem svetske i evropske krize, razmere negativnog uticaja tih poremaćaja mogu se smanjiti dobrim merama unutrašnje politike i ekonomske politike.

PREOKRET želi da realizuje paket mera i zakonskih promena koje će olakšati poslovanje, pružiti realnu umesto fiktivne zaštite radnicima, smanjiti opterećenje zarada i povećati šansu da oni koji jednom izgube posao relativno brzo dobiju priliku da ponovo rade i zarađuju.

Naše mere su:

- **Upola niži porezi i doprinosi na sve plate i primanja koja se isplaćuju do iznosa prosečne plate. Smanjenje poreza na zarade bi omogućilo prijavljivanje većine radnika koji sada rade „na crno“ i postepeno ukidanje prakse prijave „na minimalac“.**
- **Novi Zakon o radu koji će ukinuti lažnu zaštitu radnika i prava koja su 20 godina mrtvo slovo na papiru i dati im konkretna i zaštićena prava**
- **Strogo kažnjavanje svakog pokušaja izbegavanja plaćanja doprinosa za radnike**
- **Promenu sistema ugovaranja i strukture plata i dozvoljavanje da se poslodavac i zaposleni na specifičan način ugovorom saglase o osnovnoj plati i dodacima za posebno angažovanje, zalaganje ili rezultate. Sadašnji rigidni i uniformni model otežava poslovanje, pravi uravnilovku i odbija strane kompanije od investiranja u Srbiju zbog toga što one nisu spremne da, samo zbog zahteva našeg zakonodavstva, menjaju svoje razvijene sisteme plata i bonusa koje primenjuju u svojoj mreži širom sveta.**
- **Potpuno oslobađanje od plaćanja poreza na doprinose koji zaposleni uplaćuju u privatno penziono osiguranje do iznosa od 5.000 dinara.**
- **Produžavanje maksimalnog trajanja ugovora o radu na određeno vreme sa 12 na 24-36 meseci. Sadašnje ograničenje je preterano i destimuliše mobilnost na tržištu rada. Ne postoje nikakvi opravdani razlozi da se navodna trajnost i zaštićenost radnog mesta štiti na ovako nezgrapnan način, a u praksi se zbog tog pravila vrlo često javljaju zloupotrebe, pa i fiktivno odjavljivanje radnika i zaključivanje novog jednogodišnjeg ugovora posle kraćeg prekida.**
- **Podrška udruživanju i klasterima malih i srednjih preduzeća za razvoj i izvoz**
- **Ukidanje praktične diskriminacije u položaju radnika u državnim firmama i kod privatnika**
- **Ukidanje sadašnjeg oblika Nacionalne službe za zapošljavanje koja je imitacija biroa za zapošljavanje i utočište za partijske kadrove koji uglavnom ne bi ni sebi mogli da pronađu posao na normalnom tržištu**
- **Podsticaj za privatne agencije i biroa za zapošljavanje i firme za upravljanje ljudskim resursima.**

SVAKI IZOLOVAN I KALKULANTSKI POKUŠAJ REFORMI OSUĐEN JE NA PROPAST.

Samorazarujuća neefikasnost polazi iz centra države. Ekonomsko propadanje, činjenica da trošimo više nego što imamo, proizvodimo i zarađujemo, posledice su favorizovanja modela privrednog života koji je neodrživ. U njemu se država prepotentno i krajnje bahato pojavljuje i kao poslodavac i kao korisnik, a sa druge strane sa njom propadaju ili na demagogiji opstaju sindikati koji su taoci uverenja da je moguće nastaviti po starom, tako što će sve izabrati neka nova vlast ili novi poslodavac, uz tihu nadu da će se socijalizam vratiti i da će država ponovo postati sigurno utočište i najtolerantniji poslodavac.

Sindikati u Srbiji, ugroženi ignorisanjem države, vrlo često rade protiv sebe. Nije prirodno da sindikati sebi vezuju ruke, tako što blokiraju reformu penzijskog sistema, iako znaju da njihovi članovi ne mogu više da servisiraju ogromne gubitke tog Fonda. Normalno bi bilo da se sindikati bore za izmenu Zakona o planiranju i izgradnji. Četrdeset hiljada radnika je ostalo bez posla, zbog populizma i demagogije,

koji su Vladi bili toliko važni da su doneli zakon na takav način da se u Srbiji ništa ne gradi. Umesto što traže nemoguće, sindikati bi morali da se okrenu onome što je šansa za njihove članove. Tu vidimo prostor za dogovor i preokret.

Odnosi između radnika i poslovnog sveta su duboko poremećeni.

Država se, iz političkih i demagoških razloga i zbog privremene koristi, opredelila za navodno zastupanje radnika. Ta manipulantska ideja, zbog koje najviše trpe sami radnici čija su radna mesta i plate ugroženi, zasniva se na kratkoročnoj računici da je radnika više nego poslodavaca, pa će populistički nastup prema njima doneti i više glasova na izborima. Zbog toga Srbija već dugo ekonomski strada, dok se kroz očuvanje postojećeg, u modernim zemljama davno prevaziđenog pristupa, radnici drže u potpunoj neizvesnosti koja će trajati sve dok se ne pokrene transformacija tog segmenta našeg društva, koji je preduslov zdrave ekonomije.

Preokret mora da pruži odgovor na ključno pitanje – šta moramo zajedno da uradimo da bi u ovoj zemlji borba za bolji posao bila način probijanja kroz život, a realna šansa da takav posao dobijete pokretač za angažman, učenje, usavršavanje i napredovanje.

I u ovakvoj Srbiji živi nekoliko miliona ljudi koji žele normalnu zemlju, u kojoj će zavisiti od svojih sposobnosti. Socijalnu politiku ne vidimo kao milostinju države ili kao pokriće za nesposobnost. Za PREOKRET je najbolja i najefikasnija socijalna politika zapravo ideja da država omogući ljudima da se kvalitetno osposobe za život i posao, umesto što im glumi staratelja, terajući ih da se ponižavaju ili partijski angažuju kako bi izmolili bilo kakvu vrstu socijalnih primanja. Na tom nivou mora doći do preokreta, tako što će država postati efikasna, vrlo jasno definisati prava i obaveze, kojih će se pridržavati prvo ona, a potom i svako drugi.

Srbija će se razviti ako se razvije privatna inicijativa u svakoj oblasti života. Ona se, u ovom trenutku, razvija uprkos partijskoj i anahronoj državi, koja čini sve da je ograniči ili osujeti.

Kada to uradimo, a za takav projekat PREOKRET traži podršku, moraćemo i moći mnogo više da radimo. To je suština nove politike. Preokret traži jasan dogovor države, koja sa jedne strane presudno utiče na privrednu klimu u društvu, a sa druge strane ima obaveze prema tom društvu koje ne može da ostvari bez partnerstva i obavezujućeg dogovora sa poslodavcima i radnicima.

PREOKRET ZATO ŠTO:

- **Od juna 2011. godine ukupna industrijska proizvodnja i prerađivačka industrija stalno opadaju. Trgovinski deficit je tokom prošle godine takođe drastično povećan i dostigao je 5,9 milijardi evra**
- **Nelikvidnost i kašnjenje u plaćanjima je ogromno, prosečan rok za isplatu dobavljačima je između 180 i 300 dana**
- **Odlazeća vlast donosi zakon kojim naređuje redovno plaćanje, ali je sebe i svoje firme oslobodila bilo kakve kazne za neplaćanje**
- **Akumulirani dug javnih preduzeća iznosi blizu 5 milijardi evra**

- **Jedina smo zemlja u Evropi u kojoj direktno ili posredno tri petine cena kontroliše država.**

Ti dogovori znače da se mora garantovati sindikalno organizovanje i u privatnim kompanijama, ali da to sindikalno organizovanje bude na onim osnovama na kojima su organizovani sindikati u razvijenim evropskim državama.

Suština sindikata je da se ostvari što veći stepen partnerstva između poslodavca i zaposlenih. Uloga države nije da ona arbitrira u tome, nego da pomogne u stvaranju klime kako bi se kroz to partnerstvo došlo do najboljeg rezultata. Preduslov stvaranja svega toga je da se država transformiše i napusti segmente privrede u kojima je prepreka i gde stvara štetu. Ta transformacija se pre svega odnosi na javna preduzeća.

SVA JAVNA PREDUZEĆA ZA POČETAK TRANSFORMISATI U AKCIONARSKA DRUŠTVA.

Država nema šta da traži u javnim preduzećima. Ona su po pravilu partijski plen, jedan od generatora ekonomske krize i temeljnih ekonomskih problema sa kojima se konstantno suočavamo. Zbog njih se neguju monopoli, u njima se pronalaze resursi za politiku kontinuiteta sa propalim sistemom koji smo formalno napustili 2000. godine.

U prvoj fazi država treba da zadrži "Zlatnu akciju". Krenućemo od najvećih gubitaša – sistema EPS, Železnica Srbije, Srbijagasa, Puteva Srbije, kompanija u infrastrukturi.

Takođe, hitno mora da se promeni politika subvencija. Svesni smo da bi trenutno ukidanje svih subvencija značilo kolaps, ali to ne znači da je moguće nastaviti postojeći model nerazumno visokih i beskrajnih subvencija. Predlažemo da se program subvencija posebno razradi za svaku kompaniju, da one budu vezane konkretnim ugovorom kojim će se subvencionisana preduzeća obavezati na unutrašnju reorganizaciju, povećanje efikasnosti i kojom će im biti zabranjeno da, dok primaju subvenciju, daju "sponzorstva" ili bilo koji drugi oblik nepotrebnog razbacivanja sredstava ili političke trgovine uticajem.

MALA I SREDNJA PREDUZEĆA ZA NOVE POSLOVE, TEHNOLOGIJU I DINAMIČAN IZVOZ.

U Srbiji je potpuno neiskorišćen potencijal malih i srednjih preduzeća, koja su u krizi dodatno ugrožena. Svaka evropska zemlja koja je napravila ekonomski bum i smanjila problem nezaposlenosti je to učinila pametnim i efikasnim podsticajima za razvoj malog i srednjeg biznisa. Taj sektor koncentriše najbolje preduzetničke ideje, donosi fleksibilnost i brzinu, nove tehnologije i inovacije i razvija preduzetnički duh koji je ključ uspešnog i efikasnog kapitalizma. U Evropskoj uniji i SAD samo jedna od sto firmi nije iz segmenta malog i srednjeg biznisa, a te kompanije su donele dve trećine novih radnih mesta u proteklih 15 godina. Više od polovine novostvorene vrednosti i ogromna većina novih tehnologija i patenata razvija se u tom sektoru.

Preokret u ovoj oblasti želimo da pokrenemo:

- **Afirmacijom postojećeg sektora malog i srednjeg biznisa**
- **Napuštanjem populizma i poreskim rasterećenjem**
- **Obavezom države da svoje obaveze izmiruje na vreme i prestane da gura preduzetnike u nelikvidnost**
- **Promocijom preduzetničkog duha i modernizacijom obrazovnih profila**
- **Čišćenjem privrednog sistema zatrovanog crnom i sivom ekonomijom, podsticanjem i zaštitom konkurencije**
- **Donošenjem zakona o zanatstvu**
- **Nagrađivanjem inovativnosti i izvozne orijentacije.**

Umesto trošenja ograničenih sredstava koja dobijamo u ovoj fazi evrointegracija na megalomanske programe javnih i velikih preduzeća, praćene velikom neefikasnošću, korisnije i isplativije je pomoći malim i srednjim preduzećima da uđu u projekte finansiranja kroz pristup fondovima EU za ovu namenu (Evropska mreža preduzetništva, FP7– program za istraživanje, tehnološki razvoj i demonstracione aktivnosti, CIP – program za konkurentnost i inovacije).

JAVNE FINANSIJE I PRIVREDNI AMBIJENT

PORESKA REFORMA U FUNKCIJI STIMULISANJA PRIVREDNE AKTIVNOSTI

Osnovni ciljevi reforme moraju biti omogućavanje makroekonomske stabilnosti nego što je to danas slučaj, ali možda još važnije, kreiranje povoljnih uslova za rast investicija i zaposlenosti. Kako postići ove ciljeve?

PREOKRET - UVESTI RED U PORESKI SISTEM.

Neophodno je da svi poreski obveznici budu jednako tretirani, ali i da svi poreski obveznici zaista plaćaju porez.

Brojni su primeri nejednakog tretmana poreskih obveznika. Različito se tretiraju veliki sistemi i mala preduzeća ili preduzetnici, kompanije iz tzv. javnog sektora i one iz privatnog sektora. Različito se tretiraju poreski obveznici koji deo ili svoju celokupnu aktivnosti obavljaju mimo zakonskih propisa (posluju u sferi sive ili čak i crne ekonomije) i poreski obveznici koji posluju legalno. To stvara nesiguran i diskriminatorski ambijent za poslovanje koji direktno utiče na niži nivo investicija od mogućeg i na stalni rast sive ekonomije. Jednostavno, daleko se više isplati deo ili celokupno poslovanje izmestiti izvan zakonskih okvira, nego biti odgovoran poreski obveznik koji poštuje sve propise i obaveze.

Samo onda kada svi poreski obveznici budu plaćali porez biće moguće da svi plaćaju i relativno manji porez.

Razmere poreske nediscipline, izbegavanja plaćanja poreza i neefikasnosti poreske uprave dobijaju alarmantne razmere. Najkonkretniji primer je porez na dohodak građana - porez na zarade. Postoje firme koje imaju privilegiju da ne moraju da plaćaju porez na zarade i doprinose, već isplaćuju samo neto plate za svoje zaposlene. Tu „privilegiju“ nemaju mala i srednja preduzeća, preduzetnici kao i ozbiljne kompanije, posebno one sa stranim kapitalom.

Najdrastičniji primeri su u javnom sektoru - javnim preduzećima, velikim državnim sistemima, preduzećima iz sektora odbrane, lokalnih samouprava koje su „miljenici“ centralne vlasti ili koje obezbeđuju stabilnost vladajućoj koaliciji na republičkom nivou.

Rezultat su ogromna nenaplaćena potraživanja od poreza na zarade i gubici u poreskom sistemu, dugovi prema PIO fondu i Republičkom zavodu za zdravstveno osiguranje, i u krajnjoj instanci, ogroman pritisak na republički budžet po dva osnova. Prvi je izostanak pripadajućih prihoda po tom osnovu, a drugi je ogroman izdatak koji država godinama izdvaja za povezivanje staza hiljadama zaposlenih koji bez toga ne mogu da ostvare pravo na penziju. Na taj način obveznici koji poštuju propise finansiraju obveznike (ili njihove radnike) koji izbegavaju plaćanje poreskih obaveza. Porez na imovinu predstavlja sličan primer koji je posebno postao vidljiv nakon što je nadležnost nad ovim porezom preuzela lokalna samouprava. Prema ranijim procenama, ima puno sredina u Srbiji gde je naplatom ovog poreza bilo obuhvaćeno manje od 50% obveznika i postojećih nepokretnosti. Situacija se u ovom delu popravila u poslednje vreme, ali još uvek postoji ogroman neiskorišćeni fiskalni kapacitet tj. potencijal i kod ovog poreskog oblika. Kada svi poreski obveznici u ovoj zemlji budu plaćali porez u skladu sa zakonskim obavezama, onda ima prostora da poreske stope, ili pojedinačne poreske obaveze za svakog obveznika budu niže nego što jesu. Time se postiže dvostruki rezultat, uspostavlja se pravičnost u poreskom sistemu (svi plaćaju), relaksiraju se privreda i pojedinci (svi plaćaju manje), a država tj. budžet ostvaruje veći obim prihoda.

Dosledno sprovođenje zakona, a ne selektivna primena.

Ovo je osnovno načelo koga se moraju držati svi državni organi u bilo kojoj civilizovanoj zemlji, pa i Srbiji. Nigde potreba za doslednim sprovođenjem načela zakonitosti nije tako izražena kao u poreskom sistemu jedne zemlje. Ako toga nema, sistem se urušava i živimo u ambijentu nesigurnosti i nemogućnosti poslovnog planiranja.

Poreska uprava i Uprava carina su dve noge na kojima stoji država.

U finansijskom smislu, ali i ne samo u njemu, država i čitav državni aparat počiva na finansijskoj podlozi koju moraju da obezbede Poreska uprava i Uprava carina. To znači da ljudi koji rade u ovim organima ne mogu imati isti status kao i svi drugi državni službenici, ali isto tako, u ovim organima ne mogu da rade nekompetentni i nestručni kadrovi kao što je danas čest slučaj. Potpuna profesionalizacija i depolitizacija ovih službi je od presudnog značaja za efikasno obezbeđivanje finansijske podloge na kojima počiva država i državni aparat, uz sve funkcije koje država kao takva obezbeđuje. Česti su primeri politizacije i neadekvatne kadrovske politike. Takva politika kao konačan ishod ima sečenje grane na kojima sedi budžet Republike Srbije, na kojima počiva makroekonomska

stabilnost u zemlji, na kojima počiva stabilan i pravedan poreski sistem u Srbiji i od koje zavisi u krajnjoj instanci poslovno okruženje.

Poreska uprava i Uprava carina moraju da budu na usluzi građanima i privredi a ne obrnuto – birokratiju skinuti s leđa privrede.

Profesionalizacija administracije po principu usluge za klijenta jeste neophodan uslov u cilju kreiranja stabilnog poreskog sistema i stabilnog i predvidivog poslovnog ambijenta za privredu. Iz perspektive privrede i stranih i domaćih investitora, mnogo je važnija stabilnost i transparentnost poreskog sistema nego što je recimo sam nivo poreskih opterećenja.

Sistematizacija prihoda – da se porezima zovu samo porezi i da se zaustavi inflacija parafiskalnih formi u Srbiji.

Ustaljena praksa u Srbiji jeste nekontrolisani rast broja različitih nameta i parafiskalnih formi koje predstavljaju ogroman teret za privredu, kako finansijskih tako i administrativno. Neizbežna „moda“ je postalo donošenje različitih zakona na predlog različitih ministarstava ili drugih organa, kojima se predviđa uvođenje plaćanja određenih „naknada“. Potpuno van poreskog sistema ove zemlje, potpuno van poreskih zakona, i potpuno van kontrole i nadležnosti Ministarstva finansija. Omiljena „igračka“ naših ministara postaju fondovi u koje se slivaju tzv. namenska sredstva koja se onda imaju koristiti u skladu sa najboljom praksom političke diskrecije. Privredi u Srbiji je potrebna ogromna količina vremena i energije, ogromna količina znanja, ogromna količina savetodavne podrške, u krajnjoj liniji i novčanih sredstava samo da bi se kretala kroz šumu javnih dažbina, poreza, naknada, taksu, kvazi-poreza, kvazi-naknada, i drugih nameta koji veoma često u potpunosti obesmišljavaju legalan način poslovanja.

Ministarstvo finansija – najvažnije ministarstvo u svakoj Vladi, a ne najslabije ministarstvo kao što je slučaj u Srbiji danas

Od uloge koju Ministarstvo finansija mora da ima u svakoj Vladi, da bude jedno od najvažnijih ministarstava koje priprema i upravlja budžetom, naše ministarstvo se danas može okarakterisati kao služba za izvršenje budžeta koja na čelu umesto ministra ima koordinatora. Uloga u procesu pripreme budžeta se opet svodi na uobličavanje svih političkih zahteva i finansijskih „akrobacija“ drugih ministarstava. Druga ministarstva sve više na neformalan način preuzimaju nadležnosti Ministarstva finansija. U Vladi Srbije, jedino je Ministarstvo finansija toliko nevažno da posao ministra može da obavlja premijer paralelno sa svojim obavezama na premijerskom mestu.

PREOKRET... POLITIČKI SISTEM, INSTITUCIJE I PRAVOSUĐE.

Politika se u Srbiji smučila ljudima, ali to nije razlog da javne poslove prepustimo demagozima koji bi da ukinu ili potkopaju demokratiju, uz opravdanje da žele da naprave jeftiniju državu. Naprotiv, baš zato je PREOKRET potreban u ovom zamršenom lavirintu neefikasnih institucija, rovitog pravosuđa, pogrešno postavljene i demagoški zloupotrebjene borbe protiv korupcije...

Preokret političkog sistema mora biti etapan i racionalan, i ne sme biti posledica povlađivanja namerno stvorenom utisku u javnosti da nam demokratske političke institucije nisu potrebne, a da su političari najamni radnici prikrivenih centara moći.

Srbija je jedina zemlja na svetu koja ima ambiciju da bude demokratska politička zajednica u kojoj izvršna vlast godinama vodi kampanju diskreditacije i namerne marginalizacije značaja i kredibiliteta parlamenta. Zbog toga je našem sistemu neophodno temeljno pretresanje i provetravanje, ali uz očuvanje osnovnih poluga i garancija podela vlasti i međusobne ravnoteže moći različitih grana vlasti.

Naše institucije se ne mogu dalje redukovati i svoditi na još direktniju ispostavu partija. Postojeći politički sistem već dugo dovodi do velike neravnoteže, uz situaciju da se moć realno koncentriše različito od formalnih funkcija i nadležnosti. Srbija je na dugogodišnjoj institucionalnoj klackalici između prejakog premijera i statirajućeg predsednika i obrnute situacije u kojoj se uticaj vezuje uz politički dominantnog predsednika, na račun efektivne moći vlade i njenog šefa.

Oštro se suprotstavljamo ideji da se broj poslanika prepolovi, jer to vodi daljoj deformaciji političke slike zemlje i izbacivanju predstavnika manjina iz parlamenta. Za takav sistem se zalažu stranke koje Srbiju tretiraju kao stado kojim treba upravljati na što jednostavniji, praktičniji i jeftiniji način.

Zalažemo se za fundamentalnu promenu Ustava, kako bismo u njega uneli sve one izmene koje su bile razlog zbog koga smo vodili antireferendumsku kampanju 2006. godine, dok su druge stranke nametnule zemlji Ustav koji je ugušio naše društvo i državu.

Osnovno pitanje svakog ustava, pa tako i Ustava Srbije, jeste pitanje kako u datim istorijskim, društvenim i ekonomskim okolnostima uskladiti poželjan stepen demokratije s neophodnom efikasnošću političkog odlučivanja. Potpuno odsustvo takve usklađenosti u ustavnom poretku Srbije oličeno je pre svega u kompromisnom karakteru važećeg Ustava, pojednostavljenom razumevanju ustava kao autobiografije trenutnog rasporeda političkih snaga i moći konkretnih političkih stranaka, ali i ne manje važno, u suštinskom kontinuitetu sa neposredno prethodećim (Miloševićevim) ustavom. Dakako, ustav grade konkretni ljudi u konkretnom vremenu, ali to ni u kom slučaju ne znači da ustav valja shvatiti kao ugovor konkretnih političkih stranaka i interesa. Ako ustav uopšte jeste ugovor, on može biti samo ugovor među ljudima, na čemu insistiramo još od referendumske kampanje 2006. i na čemu će nastaviti da insistira pripremom inicijative za promenu ustava već tokom 2012. godine.

Nužnost hitne i korenite promene aktuelnog Ustava očigledna je u svim delovima teksta Ustava, počev od isključivo deklaratorne proklamacije o "pripadnosti evropskim principima i vrednostima", odnosno odsustva tzv. "integracione" klauzule kojom bi se u budućnosti i ustavno operacionalizovalo pridruživanje Evropskoj Uniji, nerazumevanja suštine načela vladavine prava, preko kompromisnog definisanja suvereniteta i anahronog shvatanja države, potpunog odsustva „dobre teritorijalne organizacije” Srbije, praktično nepostojeće decentralizacije, kamoli regionalizacije po evropskim standardima, principijelno okrnjenog primata međunarodnog nad unutrašnjim pravom, nezaokruženog sistema garantovanja sudijske i tužilačke nezavisnosti, neafirmisane uloge inače notorno nedovoljno aktivnog i nezavisnog Ustavnog suda koji otuda i ne može postati ultimativni

čuvar ustava i ustavnosti, sve do primetnog odsustva elemenata pune pravne odgovornosti skoro svih nosilaca političke vlasti, sasvim neuravnotežene vlasti parlamenta i vlade, te ustavno ambivalentnog položaja šefa države. Novim se ustavom mora omogućiti da izmenjena uloga Ustavnog suda postane pre svega pravno, ali i ne manje važno, politički operativna; ovo naročito imajući u vidu značajno proširenje nadležnosti suda, i dosadašnja iskustva u radu suda.

PREOKRET POČINJE SREĐIVANJEM INSTITUCIJA.

Država- to su njene institucije koje u ovom trenutku gotovo ne postoje ili su pretvorene u partijske filijale i nepremostive prepreke modernizaciji i razvoju zemlje. LDP je fokusiran na modernizaciju institucija, podizanje efikasnosti i uspostavljanje pravila karakterističnih za svaku evropsku zemlju koja je uspešno obavila svoju transformaciju.

MALA VLADA

Život u Srbiji dramatično poskupljuje skupa i nesposobna država. Zato nam treba najviše 12 ministarstava odmah! Ova zemlja više ne može da trpi nesposobnost i plaća nerazumne koalicione apetite. Zašto baš 12 ministarstava? Zato što vlada mora da bude odraz potreba društva i da obuhvata samo najneophodnije resore koji mogu da garantuju najefikasniju i najekonomičniju javnu upravu. Naša vlada bi imala sledeće resore:

Ministarstvo spoljnih poslova

Ministarstvo odbrane

Ministarstvo unutrašnjih poslova

Ministarstvo finansija i ekonomije

Ministarstvo pravde i javne uprave

Ministarstvo obrazovanja, nauke i kulture

Ministarstvo poljoprivrede i zaštite životne sredine

Ministarstvo privrede i trgovine

Ministarstvo zdravlja

Ministarstvo rada i socijalne zaštite

Ministarstvo urbanizma i građevine, i

Ministarstvo saobraćaja i telekomunikacija.

Takva vlada je moguća. Moguća je, kao što slične vlade funkcionišu u najrazvijenijim evropskim demokratijama i državama koje su uspešno prešle put političke i ekonomske transformacije i danas se nalaze u Evropskoj uniji. Ona omogućava jasno političko upravljanje, efikasniji rad, normalnu međusobnu komunikaciju i brže i fleksibilnije reagovanje na iznenadne izazove.

SUOČAVANJE SA KORENIMA SISTEMSKE KORUPCIJE

Borbu protiv korupcije mogu voditi samo efikasne institucije. Ona ne sme nikada više biti deklarativna, incidentna i selektivna. Najbolji način da se korupcija sistemski suzbije jeste povlačenje države iz svih poslova u kojima postoje široka i diskreciona ovlašćenja političara i državnih službenika i mogućnost da se donose odluke koje pogoduju pojedincima, kao i svođenje obima javnih nabavki na razumnu i ekonomski opravdanu meru.

PRAVOSUĐE

Doneli smo hrabru odluku kada smo odlučili da podržimo reformu pravosuđa, uz sve mane, polovična rešenja i odsustvo hrabrosti karakteristično za vladajuće političke stranke koje su za tu reformu preuzele odgovornost. To je bila naša svesna i strateška odluka, zbog toga što smo svesni da se greške mogu otkloniti, ali da bi novo odustajanje od reforme definitivno zapečatilo budućnost prava, pravde i pravne države.

Pravosuđe je bilo jedini segment naših institucija koje nije ni dotakao 5. oktobar. Trpeli smo kao zemlja zbog totalnog kontinuiteta sa periodom Miloševićevog pravosuđa. Zato smo u svakom trenutku imali na umu, kao upozorenje i putokaz za političku odluku koju smo doneli, činjenicu da je ovo zemlja u kojoj je pravosuđe u jednom trenutku imalo više razumevanja za atentatora na Zorana Đinđića, pa ga je oslobodilo kao trgovačkog putnika koji hrani porodicu, nego za činjenicu da ima odgovornost prema zemlji u kojoj kriminalni klan i politički zločinci pokušavaju da zaustave promene i uklone njihovog demokratski izabranog lidera.

Nažalost, u međuvremenu je suština reforme pogrešno ograničena na izbor sudija i tužilaca i to želimo da promenimo.

Osporavanje čitave reforme pravosuđa praktično se svelo na osporavanje pravilnosti (re)izbora, umesto da se fokusira na praktičnu i za građane najvažniju analizu pravila i procedura po kojima sudovi i tužilaštva treba da funkcionišu. Sama promena sudija, čak i da je bila obavljena na savršen način, nije automatski mogla da rezultira boljim funkcionisanjem pravosudnog sistema.

Zato je cilj PREOKRETA da, poštujući nezavisnost sudstva i uspostavljene evropske standarde i iznete primedbe institucija EU, radimo na postavljanju i jačanju institucionalnog okvira koji će obezbediti sudsku nezavisnost, ali i efikasnost i dostupnost prava i pravde za sve građanke i građane.

Treba rešiti problem autocenzure. Javna je tajna da je „autocenzura“ iznutra razorila pravosuđe. Taj veliki problem ne možemo rešiti tako što ćemo prosto „ubediti“ sudije da treba da prestanu da se plaše za svoj položaj.

Želimo da najpre precizno uredimo mehanizme dopuštenog (zakonitog) uticaja višeg suda na niži, kao i predsednika suda na sudije toga suda i uz to propisati da svako postupanje izvan striktno propisanih okvira predstavlja zloupotrebu sudijske funkcije. Ovako bi se neformalni mehanizmi uticaja uveli u sferu krivično-pravnog sankcionisanja i ne bi više mogli biti prećutno prihvatani kao neformalni obrasci funkcionisanja.

PREOKRET ... ZATO ŠTO SELO DANAS IZUMIRE.

Ruralna područja predstavljaju značajan deo teritorije Srbije – 85%, a u njima i dalje živi značajan deo populacije Srbije – 42%. Dominantan deo aktivnog ruralnog stanovništva (45%) zaposlen je u poljoprivredi, a porodična gazdinstva imaju ozbiljne teškoće u pristupu glavnim tržištima. Udeo nepismenih u negradskim naseljima je 5,9%, a osoba bez završene osnovne škole čak 35,6% (u gradskim naseljima 11,2%). Među mladima uzrasta od 15 do 19 godina čak petina ne pohađa srednju školu. Velika zavisnost ruralnog stanovništva od zaposlenosti u poljoprivredi svrstava Srbiju u red zemalja sa najviše poljoprivrednog stanovništva u Evropi.

Brojni problemi u razvoju ruralnih područja proizilaze iz činjenice da se selo često poistovećuje sa poljoprivredom, da se zaboravljaju brojne sfere koje čine život na selu i da ne postoji sveobuhvatni pristup razvoju ruralnih područja. Stoga je jedan od preduslova kvalitetnog razvoja sela delovanje u više pravaca (ekonomska, socijalna, kulturna sfera) na više nivoa (država, lokalna samouprava, seoska zajednica) kroz aktiviranje različitih aktera.

Selo nije samo poljoprivredna kategorija, nego i socijalni, ekonomski, obrazovni, zdravstveni i infrastrukturni problem Srbije. Ako govorimo o selu, životu u njemu, bilo kakvoj perspektivi za taj zaboravljeni, odbacivani i zapušteni segment srpske politike, ne možemo da se zaustavimo samo na agraru. Zato preokret znači sveobuhvatnu politiku regionalnog razvoja kojom bi se ispunilo nekoliko ciljeva.

Selo ne može biti poslednje utočište i beg od bednog života u gradu. Zato politika PREOKRETA želi da događajima konačno krene u susret. Želimo da razdvojimo problem prirodne migracije prema gradskim sredinama, od pitanja razvoja onih krajeva i sela u kojima postoji tradicija, potencijali i realni izvori za profitabilnu poljoprivrednu proizvodnju ili drugu vrstu biznisa.

Nezaustavljiv je trend premeštanja stanovništva sa sela u grad. To treba prihvatiti, ali se i koncentrisati na velike neiskorišćene potencijale u srpskom agraru. Taj potencijal postoji, ali on mora biti drugačije postavljen. Proizvodnja hrane i moderna poljoprivreda jesu naše šanse, ali nam je potrebna nova poreska i politika subvencija, ali i drugačija politika koja će otvoriti tržišta, pre svega u regionu, na kojima možemo da prodamo svoje proizvode.

PREOKRET ZATO ŠTO:

- **Nerazvijena poljoprivreda je osnovni izvor prihoda za više od 17% populacije**
- **Naš seljak uspe da proizvede hranu za 8 potrošača, nemački za 56, američki za 130 potrošača**
- **U EU je prosečna površina poseda 18 ha, u Srbiji oko 3 ha**
- **Prosečne trgovačke marže su u proseku dvostruko veće nego u EU**
- **Bugarska proizvede četiri puta više kukuruza od Srbije**
- **Srbija je na začelju Evrope po površinama koje navodnjava – manje od 2%.**

Naši poljoprivrednici nisu manje sposobni od svojih zapadnih kolega – oni samo nemaju normalnu državnu politiku koja će ojačati umesto što uništava velike potencijale naše poljoprivrede. Ako govorimo o pojedinačnim problemima, onda ne možemo nigde stići, jer nijedna zemlja koja ima efikasan agrar nema 40% stanovništva na selu. To je ozbiljan društveni problem koji prevazilazi značaj i kapacitete svakog Ministarstva poljoprivrede.

Preduslov za realizaciju ovog ambicioznog ali ostvarivog plana je dogovor koji treba vlast da inicira, ali koji nijedna vlada i vlast ne može da nametne. Sve prethodne agrarne politike su bile izraz volje jedne koalicije. To su efekti agrarne politike. Oko 70% sredstava koja su po osnovu subvencija dodeljena poljoprivrednicima su zloupotrebljena. To govori o anomaliji načina na koji se sada subvencije sprovode. Oni koji na selu proizvode i rade ubrzano propadaju, između ostalog i zbog toga što ih država primorava da i sredstva koja dobijaju kao podsticaj za tehnološke inovacije, moraju da koriste za pokrivanje tekućih troškova i prostu reprodukciju gazdinstva.

- **Ukrupnjavanje poseda i uspostavljanje jasnog reda u korišćenju ili dodeljivanju u zakup zemljišta**
- **Različit i posebno prilagođen tretman za “farmersku/industrijsku” proizvodnju i “porodičnu/malu” proizvodnju**
- **3 oblika pomoći poljoprivredi – 1. direktna plaćanja (dodatak na dohodak), 2. interventne mere za uređivanje tržišta i 3. opšte mere podrške razvoju**
- **Definisanje plana koji će biti dugoročan i obavezivati svaku buduću Vladu**
- **Afirmacija i modernizacija zadružnog vlasništva i upravljanja poljoprivredom i agrotrovinom**
- **Uvođenje nulte stope PDV na osnovnu hranu, do momenta nastupanja obaveze prihvatanja ograničenja poreskih oslobođenja EU**
- **Pomoć i olakšice za interesno povezivanje i udruživanju manjih porodičnih poljoprivrednih proizvođača**
- **Veća subvencija i lakši pristup tržištu za seljake koji se odluču za međusobno udruživanje (klastere)**
- **Sertifikacija poljoprivrednih proizvoda.** Bez prateće dokumentacije koja potvrđuje ispravnost proizvoda (*HACCP* standard za prerađene proizvode i *GLOBAL GAP* za sveže) nije moguće izvesti poljoprivredni proizvod u EU, a to je sve češće uslov ili prednost i pri izvozu u Rusiju i zemlje CEFTA
- **Uređenje katastra poljoprivrednog zemljišta, uređena evidencija i laka procedura dobijanja dokumenata za kreditiranje trgovine poljoprivrednim zemljištem**
- **Hitno priznavanje evropske sorte liste i uspostavljanje sistema akreditovanih laboratorija**

- **Razvoj i izgradnja energetske kapaciteta u seoskim delovima Srbije koji imaju prirodni potencijal za takvu proizvodnju (planinske reke i vodotokovi, područja u kojima postoji energija vetra)**

PREOKRET ... ZA BOLJU ŠKOLU I ZNANJE ZA NAŠU DECU

Pitanje obrazovanja je pitanje opstanka Srbije. Sa ovako razorenim sistemom organizacije života mi ne možemo ništa da uradimo. Tehnološki i obrazovno smo pregažena zemlja, po kvalitetu znanja koje nudimo, mi smo prevaziđeno društvo. U trenutku kada se takmičimo sa čitavim svetom, ne možemo da računamo na razumevanje i onu vrstu sredstava koja bi proizilazila iz obaveza nekoga da kupuje našu robu, ako je ona nekvalitetna ili da angažuje našeg radnika, bez obzira na to koliko je sposoban i konkurentan.

PREOKRET ZATO ŠTO:

- **Preko 240.000 učenika osnovnih i srednjih škola uzima privatne časove koje dodatno plaćaju roditelji, ali to im ne obezbeđuje kvalitetnije obrazovanje i sticanje sustinski boljeg znanja**
- **Srbija je "šampion" sveta u iseljavanju najambicioznijih mladih ljudi koji su motor razvoja uspešnog društva**
- **Država plaća 50 miliona evra propalom JAT Airways-u, ali ne može da izdvoji 5 miliona evra za dodatne školarine studentima**
- **Nijedan univerzitet u Srbiji nije ni među 500 najboljih u svetu**
- **Postali smo zemlja u kojoj školarinu plaća većina studenata, na državnim često veću nego na privatnim fakultetima. Mnogi odustaju od daljeg obrazovanja i upisa na doktorske studije jer roditelji nemaju novca da ih finansiraju.**
- **Za upis u srednju školu godišnje ima 7.500 mesta više od ukupnog broja „malih maturanata“.**

Nefunkcionalno i skupo obrazovanje je najveća hipoteka koja nas opterećuje. Ono ne omogućava napredak ni pojedinca ni društva. Propadaćemo i trošiti budućnost ako ne progovorimo o reformi obrazovnog sistema i reformi spoljne politike, zato što novog izvoza nema bez novih tržišta i povratka na stara tržišta, na kojima su nam vrata zatvorena zbog pogrešne politike. Daleko je Evropa, sve dok svaka školska i fakultetska godina počinje istim štrajkovima zbog školarina i dok država, umesto da uloži u škole, ulaže u gubitak preduzeća. Istovremeno, uvodi se oporezivanje kompjutera i informatičke tehnologije, a budžet za nauku i obrazovanje gotovo da ne postoji.

Budućnost nam neće biti bolja i izvesnija, ako naša deca ne dobiju kvalitetnije obrazovanje, a škole ne prestanu da budu marginalne institucije, sa nezadovoljnim i nemotivisanim nastavnicima i profesorima koji su izgubili ugled u društvu.

- **Uvođenje sistema za programiranje/predikciju ishoda obrazovanja**
- **Povećanje profesionalizma nastavnog/profesorskog kadra koji će im vratiti samopouzdanje i ugled u društvu.** Na visokim školama neophodno je povećati fondove za finansiranje nauke i stvoriti uslove za podizanja kvaliteta dodiplomskog i posleiplomskog obrazovanja na visokim školama, ali i kritičkog umesto faktografskog podučavanja u srednjim i osnovnim školama. Istovremeno, kroz finansiranje nauke stvaraju se uslovi za razvoj inovacionog društva, veće prožimanje univerziteta i industrije i podsticanje istraživanja i razvoja.
- **Raznovrsnost nastavnog plana i programa u obrazovanju, od osnovnog do visokog obrazovanja su imperativi za razvoj konkurencije, kvaliteta i slobodnog izbora obrazovanja**
- **Smanjićemo broj obaveznih predmeta u osnovnoj i srednjoj školi, rasteretiti i omogućiti đaku da se usmeri na buduće zanimanje izborom predmeta, gradiva i vremena za koje želi da ga savlada**
- **Razvoj konkurencije u školstvu.** Pored škola koje rade po nacionalnom planu i programu, podržaćemo i postojeće škole koje rade po planu i program najrazvijenijih zemalja. Time će se izvršiti pozitivan uticaj na nacionalno školstvo i razviti zdrava konkurencija
- **Socijalni status porodice đaka/studenta ne sme biti prepreka za kvalitetno obrazovanje.** Zato ćemo uvesti sistem vaučera za osnovne i srednje škole, stipendije i povoljne kredite za studente na fakultetima i doktoratima
- **Modernizacija i standardizacija metoda učenja i ispitivanja u srednjim i osnovnim školama na celoj teritoriji Srbije**
- **Intenzivnije korišćenje prednosti učenja na daljinu /e-learning/**
- **Uvođenje objektivne pismene evaluacije znanja đaka u III I IV razredu gimnazije koja će biti uzeta u obzir za klasifikaciju na fakultete**
- **Jasno definisanje metoda učenja i ispitivanja i način ocenjivanja za svaki predmet, smanjiti broj ispita ali omogućiti više pokušaja**
- **Ocenjivanje obrazovnih ustanova i njihovo jedinstveno rangiranje.** Rangiranje mora uzeti u obzir kvalifikacije profesora, uslove rada i uspeh đaka na eksternim testiranjima. To će pomoći roditeljima i đacima i studentima da izaberu bolju školu i podstaći zdravu konkurenciju među školama, a državi da uoči probleme i permanentno planira i poboljšava obrazovanje

- **Uvođenje mogućnosti jednostavnog i jeftinog nastavka prekinutog školovanja.** Tako bi oni koji, iz različitih razloga, prekinu studije ili jednostavno žele da se doškoluju, mogli da nastave školovanje bez obzira na godine i dužinu pauze.
- **Uvođenje vremenski ograničenih licenci za učitelje, nastavnike i profesore.** Svi trenutno zaposleni prosvetni radnici imali bi rok da do kraja 2014. godine na otvoren, transparentan i nepristrasan način polože ispit i dobiju prvu licencu na period od 5 godina.
- **Poseban program podrške reformama fakulteta/škola i akademskih programa.**

PREOKRET... KULTURA

Umesto političkih despota, pronađimo u svima nama snagu prosvetiteljstva i napretka. Samo to može da omogući oporavak urušenog srpskog društva i njegovo uspešno uključivanje u evropsku porodicu.

- **nova kulturna politika**
- **zaštita moralnih, autorskih i imovinskih prava stvaralaca**

Srpskom društvu u poslednjih 20 godina nametnut je etnonacionalistički kulturni obrazac. Prethodni socijalistički model nestao je zajedno sa državnim okvirom u kojem je nastao. Iz naših života uporedo su i preko noći nestala i univerzalna načela, pravila i vrednosti. Mitski shvaćen kolektiv stvarao je matrice obavezno uvijene u nacionalne fantazme, a sama nacija postala je osoba. I ta osoba osećala je uglavnom i samo mržnju koja je proizvodila ratove, odvratne kao i matrica koja ih je stvorila. Rodoljubivo piljenje i sveopšte grljenje unutar sentimentalnog, pritom i lažnog nacionalnog zanosa - postali su obavezni standard svakog pojavljivanja u javnosti. Svako ko nije pratio takav razvoj situacije žigosan je kao izdajnik.

U međuvremenu je celo društvo posrnulo na apsolutno svim nivoima. Sve je to rezultat nemorala i neukusa koji su preovladali u srpskom društvu krajem osamdesetih godina dvadesetog veka, pa još i danas pustoše njime.

Upravo iz tog razloga ni novi Zakon o kulturi ne sadrži željeni opšti i dugoročni vektor promene kulturnog modela. Održavanje postojećeg stanja posledica je opšte društveno-političke dvoličnosti, u okviru koje se verbalno svi zalažu za takozvane evropske vrednosti, a u suštini rade protiv njih, jer ih ne poznaju, mrze ih i plaše se njihovih primena.

- **slobodno tržište kulturnih delatnosti**
- **pomoć države - transparentna i usmerena ka regionalnim, lokalnim, manjinskim ali i urbanim i subkulturnim umetničkim idejama**

Postojeća kulturna politika uglavnom unapred podržava kulturne projekte na osnovu nekakve inercije i nasumično. Ono što se podržava po inerciji, postaje veoma brzo lenjo i zastarelo u konceptu, jer parazitira na sistemu, sigurno u podršku koja će u kakvom takvom obliku uvek i ponovo doći, bez obzira na kvalitet koji ostvaruje. Na taj način podržavana stvar ubrzo počinje da šteti kulturnom razvoju društva ili da doprinosi njegovoj stagnaciji. Nasumično podržavani kulturni projekti, međutim, rezultat su pojedinačnih ukusa ili napora ministarskih kancelarija i nadležnih sekretarijata da opravdaju svoje postojanje i pokažu kako čine velike napore, a katkad nastaju i iz poštenih, ali očajničkih pokušaja da se nešto odmah učini kako bi se pobeglo iz košmara u kojem se nalazimo.

Takva darežljivost države prema kulturi oblik je korupcije, čini direktore i umetničke vođe slugama partijskih nomenklatura koje su ih postavile. U krajnjem rezultatu, preko favorizovanja poslušničkih grupa, stižemo do stvarnog zaustavljanja protoka ideja i kvaliteta. Država se na taj način pojavljuje kao neko ko sprečava nastanak tržišta na polju kulture, jer je to u funkciji njene sopstvene korumpiranosti.

Liberalno demokratska partija se od svog nastanka legitimisala kao politička snaga koja je vratila u srpsku politiku ono što je u njoj tako dugo odsustvovalo: iskrenost. A ona je neophodna, čak i kada je pogrešna. Taj zaboravljeni kvalitet podsetio je, kroz delovanje LDP, i sve ostale političke aktere u Srbiji na ono što najviše nedostaje njihovoj politici, koja se svela isključivo na kalkulaciju i besramno ogoljenu borbu za vlast u jednom do kraja korumpiranom društvu.

Isti takav politički podsetnik Preokret želi da promoviše i u kulturnoj politici. U okviru našeg shvatanja političkog delovanja, ne postoji fobija od obaveštenih i kritički nastrojenih birača. Predlažemo zato osnove nove kulturne politike, koja ima za cilj kreiranje fizionomije kulturnog građanina koji stoji kao najsnažniji temelj celog društva u kojem se poštuju ljudska prava, obraća pažnja na međunarodne obaveze i vodi računa o svojoj prirodnoj okolini.

- kultura kao novi način života

Kulturu shvatamo kao alat koji ljudi mogu da upotrebe za rešavanje raznovrsnih problema. Posao koji predstoji je obezbeđivanje kulturnih komponenti koje se koriste u konstruisanju strategija delovanja koje će promeniti društvo i učiniti većinu ljudi u njemu srećnim. U okviru tog posla dobro je podsetiti se recepta koji je stvorio najuspešnija društva na planeti. On je veoma jednostavan: prvorazredni biraju prvorazredne, drugorazredni biraju trećerazredne, samo najbolji biraju bolje od sebe.

Reforma u oblasti kulture je preduslov stvaranju nove kulturne politike. Kulturne politike koja će uspeti da definiše prioritete neophodne da približi Srbiju modernim tokovima komunikacija, aktuelnim umetničkim vrednostima i promeni sistema vrednosti unutar samog društva.

Modernizacija Srbije kojoj težimo zahteva da kultura dobije značajnije mesto u političkom okviru u kome funkcioniše. Promene moraju da budu sveobuhvatne i vidljive kako bi građanima zaista pružili izbor i dali mogućnost da učestvuju u kulturnom životu u zemlji. Sloboda medija i raznovrsnost kulturne ponude su faktori koji će doprineti razvoju konkurencije na polju stvaralaštva i kreativnog izraza.

Neophodno je definisanje i donošenje Nacionalne strategije kulturnog razvoja. Činjenica da takva politika nije definisana dovoljno govori o stanju i načinu na koji se umetnost i kultura tretiraju u sadašnjem nazadnom sistemu. Koreni ovakvog odnosa definitivno leže u izolacionalističkoj politici koju sprovodi sadašnja vlada koja i u ovom segmentu svog funkcionisanja dokazuje da joj je koren u nacionalističkoj ideologiji. Zato živimo u „ kulturi” sponzoruša, turbo folka opšte nepismenosti i vulgarnog , specifično srpskog kica.

Privredni potencijal koji leži u slobodnom tržištu kulturnih delatnosti tek treba da bude otkriven u Srbiji. Omogućavanje razvoja različitih kulturnih identiteta na nacionalnom nivou pružice građanima slobodu i mogućnost izbora između različitih umetničkih viđenja stvarnosti. Pomoć države mora da bude transparentna i usmerena ka regionalnim, lokalnim, manjinskim ali i urbanim i subkulturnim umetničkim idejama.

Kultura jedne države predstavlja i njen identitet. Industrija kulture u Srbiji je zapostavljena i svodi se na etablirane vrednosti koje su proizašle iz proteklih godina kada su malograđanština i šund bili jedini način kulturne komunikacije. Ako to nije suđenje u Hagu, potere za ratnim zločincima ili konflikti na teritoriji bivše Jugoslavije, za Srbiju se vezuju slike megalomanskih koncerata supruge ozloglašenog ratnog zločinca.

Razvoj novog modernog stvaralaštva je početak ulaganja u novi identitet Srbije. Povećanje obima međunarodne saradnje i uvođenje evropskih standarda otvoriće prostor za bolju komunikaciju i promovisanje novih vrednosnih okvira u kulturnom poretku države.

Neophodni su pravni okviri koji istovremeno štite moralna, autorska i imovinska prava stvaralaca, a sa druge strane omogućuju, i podstiču nesmetanu konkurenciju stvaralaštva. Potpuna i iskrena zakonska, institucionalna i faktička zaštita intelektualne svojine u svim oblastima stvaralaštva je preduslov slobodnog, neopterećenog umetničkog i kreativnog potencijala.

Kultura se takođe mora definisati kao „način života”. Slobodan, srećan i situiran građanin je kulturni građanin. Kultura je integralni deo života srednje klase koja mora ponovo dobiti zapaženo mesto na društvenoj mapi Srbije.

Oslobađanje od poreza privrednih subjekata koji stimulišu razvoj kulture je jedan od načina na koji se može unaprediti kulturna scena i omogućiti joj novi zamah. Kulturno obrazovanje treba da postane konstantan segment u osnovnim i srednjim školama ali i obaveza medijskih kuća da kulturno obrazovne programe uključe u redovne programske šeme. Moramo postići kvalitet koji se neće odraziti samo kroz veći broj kulturnih dešavanja nego se usredsrediti na ukupan izgled sredine u kojoj živimo i radimo. Razvoj kulture znači ponovni razvoj dostojanstva svakog građanina Srbije bez obzira na nacionalnost, pol, materijalnu ili versku pripadnost.

- **Kreiranje i implementacija novog kulturnog modela i novih kulturnih vrednosti**
- **Stvaranje novog ambijenta za rad svih kreativnih i slobodnih ljudi u Srbiji**
- **Promena starog načina razmišljanja i prevaziđenog, centralizovanog načina upravljanja u kulturi**

- **Usklađivanje zakona u Srbiji sa evropskim zakonodavstvom, tranzicija i priprema za evropske okvire delovanja**
- **Sloboda za medije uz poštovanje zakona**
- **Uvođenje svih oblasti kreativne industrije u zakonske okvire**
- **Stvaranje jednakih uslova za rad javnog i privatnog sektora**
- **Podrška novim inicijativama u kulturi**
- **Povezivanje zainteresovanih pojedinaca u institucijama kulture kao i onih van institucija, radi prevazilaženja politizovane atmosfere u svim sferama kulture.**

PREOKRET je odlučan i spreman da bude reformator u svim poslovima promene postojećeg inertnog kulturnog modela i uspostavljanju novog, koji će biti usaglašen sa promenama u svetu, a istovremeno čuvati i negovati sve ono što je dragoceno i plemenito u domaćoj kulturnoj baštini.

PREOKRET... EFIKASNO ZDRAVSTVO I DOBRA USLUGA

Moderno i odgovorno društvo nije moguće ako zdravlje građana ne spada u njegove najveće vrednosti. Zbog toga se u savremenim demokratijama izbori dobijaju ili gube i na terenu zdravstvene politike u programima političkih konkurenata.

Istorija započetih i nedovršenih reformi u zdravstvu je jedna od najopasnijih istorija bolesti našeg društvenog života u poslednjih nekoliko decenija. Jedva smo preživeli nebrojene eksperimente u tim plitkim i polovičnim "reformama", u kojima smo na papiru imali neograničena prava na tzv. besplatnu zdravstvenu zaštitu, ali nam ta zaštita do danas nije postala ni dostupnija, a pogotovo ne besplatna.

Naprotiv, sadašnji zdravstveni sistem je gotovo neodrživ u ovom obliku. Svet se promenio, a savremena zaštita zdravlja je bolja, ali i skuplja nego ikada, dok su naše društvo i velika većina njegovih građana neuporedivo siromašniji nego pre dvadesetak godina. Zdravstveno stanje i starosna struktura stanovništva su nam i dalje među najnepovoljnijim u Evropi, a zdravstveni sistem zatvoren, "imun" na promene i tragično neefikasan.

Postojećim stanjem u zdravstvu Srbije nezadovoljni su svi njegovi učesnici i korisnici: od pacijenata, koji su najvažniji, preko skoro svakog zdravstvenog radnika, do društva kao celine.

- a) Pacijenti su nezadovoljni organizacijom sistema koja im mnoge neophodne usluge čini nedostupnim ili teško dostupnim, uz ogromna odlaganja, čekanja, komplikovanu i skupu proceduru
- b) zdravstvenim radnicima smeta loša organizacija, dotrajalost aparature, loše doškolovanje i sistem usavršavanja znanja, kao i materijalni položaj
- c) i društvo u celini trpi i propada: izdvajanjem za lečenje umesto za preventivu, mi ostajemo stalno bolesno društvo.

Srbija je siromašna zajednica, koja će još dugo imati vrlo ograničene mogućnosti izdvajanja za zdravstvo. To je razlog da se okrenemo modelu stalnog menjanja sistema, i to tako što ćemo ga, pažljivo čuvajući vredne tekovine i dostignuća u njemu, postepeno učiniti efikasnijim i bližim građanima. Zato predlažemo PREOKRET koji podrazumeva:

- **formulisanje jasne zdravstvene politike i načina finansiranja zdravstvenih potreba**
- **efikasnu mrežu zdravstvenih ustanova**
- **kombinovanje (integracija) javne i privatne zdravstvene službe u jedan sistem, odnosno formiranje jedinstvenog zdravstvenog sistema u kome učestvuju svi postojeći činici.**

To je nemoguće bez:

- **uspostavljanja slobode izbora ustanove i lekara u okviru doprinosa koji plaćamo**
- **obrazovanja i stalnog stručnog usavršavanja zdravstvenih radnika**
- **razgraničenja nadležnosti i odgovornosti.**

Osiguranje – konkretna prava, a ne “obavezna članarina”

Sada građani plaćaju zdravstveno osiguranje kao svojevrsnu obaveznu članarinu i zakonski teret; mi želimo da se uspostavi **plaćanje za pravo, a solidarnost za najteže i najugroženije slučajeve.**

Građani konačno moraju da znaju šta dobijaju za doprinos koji plaćaju, koje usluge, lekove, pomagala i naknade; šta im to obezbeđuje država, a šta moraju da plate iz sopstvenog džepa. Sistem, liste usluga i nivo cena moraju da im budu poznati unapred i njih u svakom trenutku, a naročito u teškim i stresnim okolnostima bolesti, ne treba opterećivati i dodatno šokirati razmišljanjem o ceni leka ili zdravstvene usluge. Privatna zdravstvena usluga mora da bude, pod ravnopravnim i unapred i svima poznatim uslovima, uključena u sistem.

Ugovore sa pružaocima usluga, privatnim i javnim, treba da zaključuju sistemi osiguranja i da ih tako obezbeđuju građanima koji osiguranje plaćaju. Zdravstveno osiguranje mora biti slobodno u izboru zdravstvenih ustanova sa kojima će pod najpovoljnijim uslovima u pogledu kvaliteta, cena i dostupnosti zaključivati ugovore o pružanju zdravstvenih usluga svojim osiguranicima, nezavisno od toga da li su ustanove u državnoj ili privatnoj svojini.

Pružanje farmaceutskih usluga i kupovina lekova moraju da budu zasnovano na istom principu.

Državni i privatni apotekari moraju biti izjednačeni pred osiguranjima koja su dužna da za svoje osiguranike zaključe ugovore sa svima koji su u stanju da obezbede punu ponudu, kvalitetnu distribuciju i standardnu cenu lekova za čiju nabavku osiguranici uplaćuju sredstva. Tako bi osiguranici mogli da nabavljaju lek u apotekama koje im odgovaraju, a troškove bi snosila osiguranja bez bilo kakve diskriminacije. Tako sistem postaje efikasan, a usluga bolja i jeftinija.

Centralizovani fond osiguranja želimo da transformišemo u nekoliko posebnih regionalnih osiguranja na onim nivoima na kojima je doprinosom osiguranika moguće pokriti najveći broj rizika obuhvaćenih obaveznim zdravstvenim osiguranjem.

Demagogija je da zdravstvena zaštita može biti besplatna, ali je najskuplji sistem ovaj koji sada postoji. Zato želimo da ustanovimo 3 osnovna izvora sredstava za finansiranje zdravstva:

- **obavezno zdravstveno osiguranje**, organizovano na principima klasičnog Bizmarkovog modela osiguranja, sa doprinosima kao osnovnim instrumentom za finansiranje tačno određenog obima prava osiguranih građana
- **država** preko svojih budžeta na različitim nivoima vlasti za opšte zdravstvene potrebe stanovništva i zdravstvenu zaštitu socijalno ugroženih građana
- **građani** sami za veći obim i standard prava kroz različite forme dopunskog i dobrovoljnog osiguranja ili direktnim plaćanjem.

Preokret znači:

1. **integracija privatnog sa društvenim (javnim) zdravstvom u jedan sistem**
  - naša ideja je da Fond ugovara usluge po istoj ceni sa zdravstvenim ustanovama nezavisno od njene vlasničke strukture (privatna, javna, mešovita), što omogućava bolju iskorišćenost postojećih resursa koje svi koji mogu koristiti, ali koji su neprepoznati u javnom finansiranju
2. **Bolja i rigoroznija kontrola trošenja sredstava Fonda** (percepcija je da se iz te najveće kase u zemlji namiruju različite potrebe). Ovo je značajna mera za sistemsko rešavanje problema kontrole javnih sredstava kao i korupcije u zdravstvu
3. **Fokusiranje na krupnu korupciju koja je posledica sistema** zato što je besmisleno konstantno se baviti izolovanim slučajevima, umesto da se problemi rešavaju od vrha
4. **Reforma školovanja lekara. Bolji i precizan plan pokrivenosti zemlje lekarima i školovanje lekara u skladu s tim.** Preokret je neophodan i u organizaciji medicinskog obrazovanja, posebno u sistemu medicinskih fakulteta gde je neophodno razmotriti upisne kvote, kvalitet i dužinu studija i da li takav sistem donosi i najbolji mogući kvalitet obrazovanja i obuke za lekarski poziv.
5. **PREVENCIJA - Programi**
  - Učešće bolesnika/osiguranika u odgovornosti za sopstveno zdravstveno stanje
  - Koncept participacije u odnosu na „životni stil“, što bi dopunilo zdravstvenu kasu za sprovođenje nekih skrining programa.

BOLJA ORGANIZACIJA ZDRAVSTVENOG SISTEMA

Pravi PREOKRET treba da dovede do efikasnog i prilagodljivog sistema koji osluškuje i prati potrebe društva:

- kroz reformu i dubinsku reorganizaciju želimo da ostvarimo dva velika cilja: **veću mobilnost i brže reagovanje na potrebu građana**. Na primer, ako je nemoguće da postoji ginekolog u svakoj ruralnoj sredini, onda je moguće napraviti sistem u kome je, u interesu ostanka žena na selu i

opstanka sela, moguće dovesti mobilne ginekološke ekipe (po ugledu na mobilnu transfuziju, mobilne mamografe...)

Sredstva za realizaciju ovih ciljeva su i:

- **bolja organizacija tercijarnih ustanova**
- **reforma menadžmenta na čelu zdravstvenih ustanova koja je presudna: potrebno je da konačno na čelo zdravstvenih ustanova dođu posebno obrazovani menadžeri koji treba da omoguće bolju organizaciju i ekonomičnije poslovanje.**

DEREGULACIJA I PRIVATIZACIJA

Ograničene mogućnosti izdvajanja i nedostatak novca na koji se najčešće pozivaju svi akteri zdravstvenog sistema samo je izgovor za njegovu neefikasnost i bežanje od odgovornosti. Ne može sistem da bude efikasan, ako su uloge učesnika nerazgraničene i pomešane, a odgovornost zamagljena.

Uloga države je da propiše jasna pravila ponašanja, standarde i mehanizme kontrole i da delegira nadležnosti i odgovornost, a ne da svakodnevno organizuje poslovanje zdravstvenog osiguranja i zdravstvenih ustanova. Zdravstveno osiguranje mora da se bavi osiguranicima i servisiranjem njihovih prava, ugovaranjem i kontrolom pružanja usluga za te osiguranike, a ne neovlašćenim posredovanjem u nabavkama zdravstvenih ustanova. Zdravstvene ustanove nisu i ne smeju ostati nekakvi indirektni budžetski korisnici zdravstvenog osiguranja, one jesu i moraju biti davaoci zdravstvenih usluga osiguranicima tog osiguranja i svim drugim građanima.

U zdravstvenu službu, posebno na primarnom nivou, treba da bude uključen i privatni sektor. Kombinovanje privatnog i državnog sektora gde god se to pokaže opravdanim i mogućim, nužan je uslov podizanja efikasnosti ukupnog zdravstvenog sistema. I on se mora stimulisati, a ne beskonačno odlagati.